

СВОЄЧАСНА ДІАГНОСТИКА СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ВИРІШЕННЯ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

*О. В. Панухник, д. е. н., проф., завідувачка кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна*

Земельні ресурси – це унікальний, стратегічно визначальний національний ресурс і основа продовольчої безпеки будь-якої країни світу. Україна має потужний земельно-ресурсний потенціал площею у 60,3 млн га, з яких сільськогосподарські угіддя займають 41,4 млн га, а площа чорноземних ґрунтів – до 17,4 млн га [1]. Однак сьогодні, в умовах безпрецедентної війни, в державі відбуваються структурні зміни у сфері надкористування внаслідок погіршення кількісного та якісного складу земельних ресурсів переважної території України, нестачі матеріальних і трудових ресурсів, блокування транспортних зв'язків, скорочення масштабів виробництва, зменшення обсягу попиту всередині країни, а також спаду імпорту-експорту продукції продовольства. Через війну Україна у 2022 році втратила близько 20 % посіяної площі, а загальна площа земель, які знаходяться на тимчасово окупованих, деокупованих та небезпечних територіях становить близько 10 млн га. Фахівці оцінюють грошове обстеження таких земель і їх розмінування в перспективі сумою \$436 млн. [2]. Абстрагуючись логічно розуміємо, що для того, аби дані території повернулися у належне господарське використання, необхідно здійснити чималі витрати часових і фінансових ресурсів задля проведення робіт із розмінування територій, прибирання фортифікаційних споруд, відновлення поверхневого шару ґрунту і т.п. [2]. Такі економічні й політичні потрясіння створили передумови до виникнення глобальної світової продовольчої кризи. Україна, яка ще донедавна виступала одним із гарантів продовольчої безпеки на світовому ринку, сьогодні потерпає від скорочення валютних надходжень, невідповідності торговельного балансу, часткового зниження розвитку вітчизняної аграрної економіки [3]. Міркуючи аналітично зазначимо, що від українського експорту товарів

продовольства залежить низка країн із низьким рівнем доходу, еквівалентне значення населення яких становить понад 400 млн людей у світі. Згідно з останніми даними, у 2022 році щонайменше 258 млн осіб у 58 країнах і територіях зіткнулися з проблемою важкої відсутності продовольчої безпеки, порівняно зі 193 млн осіб у 53 країнах та територіях у 2021 році [4].

Лише на початку 2023 року, завдяки сприянню та підтримці закордонних партнерів, економіка України трохи «оживила» і сьогодні відбуваються першопочаткові стабілізаційні процеси щодо неї. Про це свідчать підсумки I-го кварталу 2023 року: обсяг експорту продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції становив майже \$6,8 млрд, що на 4,5 % більше, ніж за аналогічний період попереднього року. Здебільшого такий ріст відбувся шляхом збуту зернових культур на суму \$3,2 млрд із помісячною тенденцією до зростання (\$0,9 млрд → \$1,1 млрд → \$1,2 млрд), що у відсотковому вираженні становить 30,7 % від загального товарного експорту України [5]. Вагому роль у збереженні обсягів експорту до ЄС на рівні тих, що були до початку повномасштабних військових дій, зіграло рішення ЄС скасувати всі мита, квоти й збори з українського експорту на європейський ринок терміном на рік починаючи з червня 2022 року. Це сприяло нарощуванню експорту української продукції сільськогосподарства до країн ЄС, насамперед, зернових культур [5].

Станом на початок травня 2023 року, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, прямо у розпал цьогорічної сівби, всього по Україні вже фактично посіяно: гречки – 3,1 тис. га, сої – 170,9 тис. га, кукурудзи на зерно – 1059,3 тис. га, соняшнику – 1484,7 тис. га, ячменю – 712,1 тис. га, пшениці – 236,0 тис. га, гороху – 128,6 тис. га, вівса – 132,2 тис. га, проса – 8,4 тис. га та цукрового буряка – 179,2 тис. га [6]. Відтак, бачимо, що Україна всупереч усім перешкодам, які виникають сьогодні, продовжує працювати з метою підтримки стабільного експорту поставок продовольства на світовий ринок у плановому періоді відповідно до своїх міжнародних зобов'язань. На даний час ключовими питаннями щодо нарощування державного земельно-ресурсного потенціалу у контексті вирішення світової

продовольчої безпеки та убезпечення імпортозалежних країн (переважно африканського та азійського регіонів світу) від голоду, насамперед, виступають: проведення сукупності заходів і дій щодо відновлення земельних ресурсів з огляду на збройну агресію росії та бойові дії; підвищення родючості ґрунтів і підсилення втрачених ними корисних властивостей; популяризація принципу раціональності й ощадливості користування надрами Землі, а також запровадження принципів стратегічного управління у сфері охорони земельних ресурсів держави.

Література.

1. Нестерчук А.І. Сучасний стан та потенційні можливості земельних ресурсів України у вирішенні продовольчої безпеки світу. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2022. №4 (87). URL: <http://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/2779/2188>
2. Звернення до Уряду України про вжиття заходів щодо охорони та відновлення земельних ресурсів в умовах воєнного стану. *Вісник аграрної науки*. 2022. №7 (832). URL: https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2022_07_01.pdf
3. Гадзало Я.М., Ібатуллін І.І., Лузан Ю.Я. Інституціональне забезпечення функціонування продовольчої системи України в сучасних кризових умовах. *Вісник аграрної науки*. 2022. №8 (833). URL: https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2022_08_01.pdf
4. FAO. 2022 Global Report on Food Crises: Joint Analysis for Better Decisions; Food and Agriculture Organization of the United Nations: Rome, Italy, 2022. URL: <https://www.fao.org/3/cb9997en/cb9997en.pdf>
5. Підсумки зовнішньої торгівлі товарами України в I кварталі 2023 р. / Центр зовнішньополітичних досліджень НІСД. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/pidsumky-zovnishnyoi-torgivli-tovaramy-ukraine-v-i-kvartali-2023.pdf>
6. Поле онлайн / Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/map>